

Školní program proti šikanování

SPŠ stavební, Resslova 2, České Budějovice

Program proti šikanování vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. MSMT21149/2016 a je součástí školního Minimálního preventivního programu.

Je vypracován v souladu s platným zněním Školního řádu.

1. Cíl programu

Cílem programu proti šikanování je minimalizace tohoto sociálně patologického jevu na škole. Naší snahou je společnými silami všech pracovníků školy vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Preventivní aktivity směřujeme do oblasti komunikace, rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky ve třídách i mezi žáky a učiteli.

2. Realizační tým

- Pedagogičtí pracovníci – participují na tvorbě a realizaci programu
- Školní metodik prevence – koordinace preventivních aktivit
- Ředitel školy – odpovídá za realizaci

3. Vymezení fenoménu školního šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků.

Znaky šikany:

- záměrná
- opakovaná
- zvyšující se frekvence útoků
- výrazný nepoměr sil mezi agresorem a obětí, oběť není schopná anebo se nechce bránit
- je samoúčelná (je cílem jednání agresora, přináší agresorovi vnitřní uspokojení, pocit převahy, dominanci)
- oběť vnímá útoky jako nepříjemné
- k šikaně dochází v nepřítomnosti autority

Základní formy:

- Přímá (agresor fackuje oběť) a nepřímá (kápo pošle nohsledy, oběti jsou ničený věci).
- Fyzická šikana: bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, sexuální násilí.
- Psychická šikana (verbální): nadávky, šíření pomluv, vyhrožování, zesměšňování, kyberšikana (děje se prostřednictvím komunikačních a informačních technologií).
- Smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy).

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt (poperou se stejně silní žáci kvůli slečně – chybí nepoměr sil, jako je to u šikany)
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor
- kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování, vzájemné internetové psychické násilí a věčný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery
- pozn.: Rozdíly mezi šikanováním a škádlením Příloha č. 1, Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou Příloha č. 2, Přímé a nepřímé varovné signály šikanováním Příloha č. 3.

4. Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

Škola má jednoznačnou odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením **§29 zákona č. 561/204 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a s ním přímo souvisejících aktivit. Při poskytování školských služeb současně předávají žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, včetně prevence vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možno podat také na státním zastupitelství.
- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí (§21 odst. 2 školského zákona). Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků mají právo na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání – šikanování je významnou událostí, která nastala v průběhu vzdělávání.

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže 15 – 18let):

vydírání § 175 TZ,

omezování osobní svobody § 171 TZ,

zbavení osobní svobody § 170 TZ,

útisku § 177 TZ,

těžkého ublížení na zdraví podle § 145,

ublížení na zdraví §146 TZ, § 146a TZ,

vraždy § 140 TZ,

loupeže § 173 TZ,

krádeže § 205 TZ,

násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ,

poškození cizí věci § 228 TZ,

znásilnění § 185 TZ,

sexuální nátlak § 18 TZ

kuplířství § 189 TZ,

pohlavního zneužití § 187 TZ

nebezpečné vyhrožování § 353 TZ,

nebezpečné pronásledování § 354 TZ,

mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ,

nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy § 283 TZ,

šíření toxikomanie § 287 TZ.

5. Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného emailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.
- neoprávněné nakládání s osobními údaji (§ 180 TZ) – neoprávněné sdílení osobních údajů třetí osobě,
- poškození cizích práv (§ 181 TZ) – uvedení v omyl, či využití něčího omylu,
- ohrožování mravnosti (§ 354 TZ) – šíření pornografických děl, zobrazující dítě, násilí, neúctu k člověku, pohlavní styk se zvířetem,
- svádění k pohlavnímu styku (§ 217a TZ) – nabídne, slíbí, poskytne osobě mladší 18. let za úplatu (pohlavní styk, sebeukájení, obnažování apod.),
- hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení (§ 198 TZ),
- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 198a TZ).

Zneužívání ITC technologií může vést k porušení **zákazu natáčení, fotografování a zveřejňování snímku bez souhlasu dotýčné osoby dle zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku.**

Při porušení (§ 84 pořízení podoby bez souhlasu a § 85 rozšiřování podoby bez souhlasu) výše uvedených předpisů může mít toto jednání pachatele znaky přestupku podle § 49 zákona o přestupcích (přestupky proti občanskému soužití).

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřizování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

6. Preventivní opatření školy

Postup pracovníků školy

Preventivní opatření se týkají celého učitelského sboru. Zakládáme si na otevřené komunikaci.

Pravidelně na pedagogických poradách ŠMP informuje o případném výskytu šikany.

Kdykoliv si pedagog všimne nevhodného chování či nezdravých vztahů – informuje TU, ŠMP.

ŠMP upozorní ostatní kolegy na tento jev a dochází ke zvýšenému dohledu nad těmito žáky.

Po vyřešení případu – ŠMP informuje ŠMP TU, vedení školy a celý sbor o postupu a výstupech.

Na škole působí užší realizační tým: TU, ŠMP, VP, ZŘ, ŘŠ.

Minimalizace kritických míst ve školní budově

Dohledová povinnost nad žáky zajišťuje minimalizace rizikových míst ve škole, kde by mohlo docházet k nežádoucímu chování – chodby školy, šatny, WC, zavřené dveře kmenových tříd během přestávky a jiná zákoutí v členité budově naší školy.

Preventivní činnost TU ve třídním kolektivu

S třídními kolektivy pracujeme od prvních dní na rozvoji pozitivních mezilidských vztahů. TU volí různé organizační formy – třídnické hodiny, konzultace, exkurze, výlety, adaptační kurz. V rámci MMP je program vedený externisty zaměřen na vztahy a komunikaci v kolektivu.

Výchovná opatření (vyplývají ze školního řádu)

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči PPP (pedagogicko-psychologické poradny), střediska výchovné péče nebo jiných odborníků - klinických psychoterapeutů nebo psychiatrů

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina). Další práce se třídou je v kompetenci TU, ŠMP nebo VP, případně jiných odborníků. Je třeba si uvědomit, že naším cílem není potrestat viníky, ale především zajistit nápravu a zlepšit vztahy ve třídě.

Pro potrestání agresorů lze užít následující výchovná opatření:

- napomenutí a důtka TU, důtka ředitelky školy
- snížení známky z chování
- podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia

V mimořádných situacích je možnost užít i jiná opatření:

- ŘŠ doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu,
- ŘŠ podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

7. Postup rodičů při podezření na šikanování

Doporučený postup při podezření na šikanování ze strany rodiče:

1. Rodič informuje o podezření TU, ŠMP.
2. Na prověřování informace o podezření se účastní ŠMP (VP), TU. Pokud rodič není spokojen s postupem, obrací se s informací na vedení školy.
3. V případech prokazatelné šikany se rodiče obrací přímo na vedení školy.
4. Jsou-li rodiče přesvědčení, že škola postupuje při řešení šikany nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy (Krajský úřad Jihočeského kraje), nebo podat stížnost na školu České školní inspekci.

Legenda: TU – třídní učitel, ŠMP – školní metodik prevence, VP – výchovná poradkyně, ZŠ – zástupce školy, ŘŠ – ředitel školy, MMP – minimální preventivní program

Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

- Společenství proti šikaně, www.sikana.org
- E-Nebezpeci pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
- Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz
- Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
- Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
- Internet poradna, www.internetporadna.cz
- Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz
- Poradna E-Bezpeci - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz

Doporučená literatura z oblasti školního šikanování:

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál. Poznámka: Pro pracovníky v ústavní a náhradní rodinné péči může být užitečná kapitola Pastácké šikany v knize Bolest šikanování (Portál, 2001, 2005). Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)
- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19. 3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.

- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/kestazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2. 12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/kestazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU. Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál. Doporučená literatura (časopisy)
- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.
- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanovanie alebo doberanie? In: Sociálna prevencia 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005) Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie
- Miovský, M. a kol. (2012). Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ. Praha: Klinika adiktologie 1. LF KU

Při sestavování programu proti šikanování bylo čerpáno ze zdrojů:

- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č. j. MSMT- 22294/2013-1
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Michaela Veselá - seminář – Školní program proti šikanování: Krok za krokem.

• Kolář Michal, Bolest šikanování, Portál, s.r.o., Praha 2001 Závěrečné informace: Téma: Datum:
Jméno, podpis odpovědné osoby: Vypracoval: školní metodik prevence 26.8.2013 Ing. Arnošt KABÁT

Doporučené odkazy, kontakty

Poradna webu Minimalizace šikany <http://www.minimalizacesikany.cz/poradna>

Domácí webové stránky s tematikou šikany:

Společenství proti šikaně, <http://www.sikana.org> , <http://www.internetporadna.cz>

Sdružení Linka bezpečí (116 111), <http://www.linkabezpeci.cz>

Amnesty International ČR, <http://www.amnesty.cz>

Pedagogicko-psychologická poradna

pracoviště České Budějovice, Nerudova 59, 370 04 České Budějovice

e-mail: poradna.info@pppcb.cz tel.: 387 927 153, 387 927 154

Krizová centra JČ kraje:

<https://najisto.centrum.cz/zdravi/poradny-a-krizova-centra/region/jihocesky/ceske-budejovice/>

Linka důvěry České Budějovice:

387 422 491, 387 119 959